

مقدمه ای بر

نظارت بر بودجه در ایران





در یک کشور دموکراتیک شهروندان مشخص می‌کنند که دولت چگونه باید ثروت ملت را صرف کند: مردم حق دارند از طریق نمایندگان منتخب خود چگونگی تخصیص منابع را در سراسر کشور تعیین کنند. حصول اطمینان از مصرف هوشمندانه و عادلانه منابع مالی نیز از جمله وظایف شهروندان است. مشارکت شهروندان از طریق نظارت بر فرایند تخصیص بودجه، تعیین موارد استفاده منابع مالی، یا پیگیری چگونگی مصرف شدن این منابع از جمله روش‌های مبارزه با فساد، برطرف کردن مشکلات اقتصادی و اجتماعی، و تقویت رابطه بین مسئولین و مردم است.

تخصیص بودجه شرح می‌دهد. هدف متن حاضر این است که شما را قادر سازد تا در کنار سایر شهروندان و مسئولان در فرایند صرف هزینه‌های عمومی ایفای نقش کنید.

با طرح ریزی فرآیندهای بودجه ای ایران و ارائه توضیحات در مورد نقش هایی که دفا تر مختلف دولتی ایفا می کنند، این سند به شما امکان می دهد که با شهروندان و مقامات خود در تأثیرگذاری نحوه خرج کردن وجوه عمومی شرکت نمایید.

ما را یاری کنید تا این اطلاعات را به روز نگه داریم. هرچند که معمولاً آنچه در قانون آمده به طور کامل اجرا نمی شود، اما دانستن این که فرایند به چه ترتیب باید انجام شود نقطه شروع مناسبی به شمار می آید. اگر متوجه خطاهایی شده یا با مواردی برخورد کردید که نشان می دهد فرایند به گونه ای متفاوت با موارد مندرج در متن حاضر اجرا می شود، لطفاً ما را آگاه سازید - حتماً منبع اطلاعاتی خود را ذکر کنید. اطلاعات خود را لطفاً به این آدرس ارسال کنید:

info@nabz-iran.com

این نوشتار با پشتیبانی "مرکز گفتگوی جهانی درباره آینده ایران" (GDFI) به نشانی اینترنتی theglobaldialogue.ca تهیه شده است.

تعدادی از قوانین جمهوری اسلامی ایران بیان می‌دارند که بودجه کشور چگونه باید تعیین و مصرف شود. این قوانین همچنین مکانیسم‌هایی را برای مشارکت شهروندان در فرایند بودجه ارائه می‌کنند. متن حاضر فرایند بودجه را در ایران بررسی کرده و نقش مقامات دولتی مختلف را در

نَبضِ ایران

برای کسب آگاهی بیشتر، با ما از طریق ایمیل info@nabz-iran.com تماس بگیرید.

www.nabz-iran.com

بودجه‌های ملی و استانی

آن‌ها را در اختیار دارد. این سازمان‌ها شامل بانک‌ها، شرکت‌ها، و مؤسسات دولتی تحت مدیریت هر یک از سه قوه هستند. بانک ملی و شرکت ملی نفت ایران در این دسته قرار می‌گیرند.

فرایند تعیین بودجه

فرایند و برنامه زمانی تعیین بودجه ایران در قوانین داخلی مجلس تشریح شده‌است. بر اساس این قوانین:

- رئیس‌جمهور باید پیشنهاد بودجه خود را حداکثر تا ۱۵ آذر به مجلس ارائه کند.
- پس از دریافت بودجه پیشنهادی، نمایندگان مجلس ۱۰ روز فرصت دارند تا بودجه را بررسی کرده و توصیه‌های خود را به کمیسیون‌های تخصصی ارائه کنند. وظیفه کمیسیون‌های مذکور مطالعه دقیق بودجه پیشنهادی است.
- کمیسیون‌های تخصصی از نمایندگان مجلس تشکیل شده و تمرکز آن‌ها بر موضوعات مختلفی از قبیل بهداشت، آموزش، و امور دفاعی و امنیتی است. این کمیسیون‌ها تا ۱۵ روز پس از دریافت بودجه پیشنهادی رئیس‌جمهور فرصت دارند تا گزارش‌های خود را به کمیسیون تلفیق مجلس ارائه کنند.

نظارت: می‌توانید از طریق رادیو فرهنگ تمامی جلسات علنی مجلس را بشنوید. همچنین می‌توانید با تهیه بلیط از دفتر نماینده خود، در صحن مجلس حضور داشته و شاهد جلسات علنی مجلس باشید.

برای تهیه بلیط باید قرار ملاقاتی را با دفتر نماینده خود هماهنگ کنید. در این جلسه از شما خواسته می‌شود تا دلیل درخواست خود را بیان کنید. صدور بلیط به صلاحدید نماینده خواهد بود.

نمایندگی از حقوق شما: آیا نماینده شما عضو یکی از کمیسیون‌های تخصصی یا کمیسیون برنامه و بودجه است؟ می‌توانید پیش از ارائه بودجه توسط رئیس‌جمهور با کارکنان دفتر نماینده خود ملاقات کرده و بدین ترتیب شانس لحاظ شدن مطالبات خود در هنگام بررسی بودجه توسط وی را افزایش دهید.

آیا می‌دانستید؟

از دیرباز نظارت عمومی اندکی بر بودجه سازمان‌های دولتی وجود داشته‌است. با وجود این‌که مجلس می‌تواند بنابه قانون اساسی این کار را انجام دهد، اما همواره وقت اندکی را برای مرور این بخش از بودجه پیشنهادی توسط دولت اختصاص داده است.

بودجه‌های استانی و ملی در بودجه سالانه ملی مشخص شده‌اند. رئیس‌جمهور هر سال پیشنهاد بودجه را به مجلس ایران ارائه می‌کند. مجلس این پیشنهاد را تصحیح کرده و در قالب قانون به تصویب می‌رساند. بودجه کلی که از بودجه عمومی و بودجه سازمان‌های دولتی تشکیل شده است، منابع مالی خزانه را به سازمان‌های دولتی مختلف تخصیص می‌دهد. این منابع مالی از محل درآمدهای نفت ملی، درآمدهای مالیاتی، و درآمدهای دیگری مانند فروش سازمان‌های دولتی تأمین می‌شوند.

بودجه عمومی

بودجه عمومی منابع مالی تمامی آژانس‌های دولتی را تعیین می‌کند. این بودجه چهار حوزه زیر را پوشش می‌دهد:

۱. امور عمومی (شامل منابع مالی برای استانداری‌ها)
۲. امور اقتصادی
۳. امور دفاعی و امنیتی
۴. امور فرهنگی و اجتماعی

بخش زیادی از بودجه عمومی شامل هزینه‌های اجباری برای حوزه‌هایی مانند حقوق و مزایای کارمندان دولت است. در اصلاح این بخش از بودجه پیشنهادی رئیس‌جمهور، دست مجلس چندان باز نیست. بقیه بودجه عمومی شامل هزینه‌های احتیاطی برای مواردی مانند پروژه‌های توسعه‌ای و مبالغ مالی تخصیص یافته به مؤسسات و آژانس‌های دولتی مختلف است. در این بخش از بودجه، مجلس و استانداری‌ها دستشان باز است تا بیشترین اصلاحات را در بودجه پیشنهادی از سوی رئیس‌جمهور انجام دهند.

بودجه سازمان‌های دولتی

بودجه سازمان‌های دولتی بزرگترین بخش از بودجه کل را به‌خود اختصاص می‌دهد. مثلاً در بودجه پیشنهادی سال ۱۳۹۳ رئیس‌جمهور، این بخش ۷۵ درصد از کل بودجه ملی را بخود اختصاص می‌دهد. این بخش از بودجه شامل منابع مالی برای تمامی سازمان‌هایی است که دولت دست‌کم ۵۱ درصد مالکیت

شرح درآمدهای مالیاتی تخصیص یافته به بودجه عمومی و بودجه سازمان های دولتی.

جدول شماره ۵-درآمدها، واگذاری دارایی های سرمایه ای و واگذاری دارایی های مالی برحسب قسمت، بخش، بند، اجزا در سال ۱۳۹۳

ارقام به میلیون ریال

شماره شقه بندی	عنوان	عمومی			اختصاصی			جمع کل	
		ملی	استانی	جمع	ملی	استانی	جمع	استانی	جمع کل
۱۰۰۰۰	قسمت اول درآمدها	۴۴۰,۵۶۳,۵۸۹	۲۸۶,۵۶۵,۶۹۵	۹۲۷,۱۲۹,۲۸۴	۲۳۲,۶۷۷,۰۸۹	۵۰,۸۳۰,۰۰۰	۲۲۷,۷۶۰,۰۸۹	۶۷۳,۲۴۰,۶۷۸	۲۹۱,۴۴۸,۶۹۵
۱۱۰۰۰	بخش اول درآمدهای مالیاتی	۲۱۰,۳۲۲,۴۰۵	۶۵۰,۷۴۰,۳۹۵	۶۶۰,۹۷۲,۸۰۰	۱۰,۸۸۲,۰۳۹	-	۱۰,۸۸۲,۰۳۹	۲۲۱,۱۱۴,۴۴۴	۲۵۰,۷۴۰,۳۹۵
۱۱۰۱۰	بند اول مالیات اشخاص حقوقی	۸۲,۱۷۲,۶۰۵	۱۵۵,۳۹۵,۲۰۵	۲۳۷,۶۶۸,۸۱۰	۱,۵۷۶,۴۴۸	-	۱,۵۷۶,۴۴۸	۸۲,۸۵۰,۰۵۲	۱۵۵,۳۹۵,۲۰۵
۱۱۰۱۰۲	مالیات علی الحساب اشخاص حقوقی دولتی - وصول مبالغه یک دوازدهم رقم	۴۳,۱۷۴,۳۸۱	-	۴۳,۱۷۴,۳۸۱	-	-	-	۴۳,۱۷۴,۳۸۱	-
۱۱۰۱۰۳	مالیات عملکرد شرکتهای دولتی	۳۵,۰۰۰,۰۰۰	-	۳۵,۰۰۰,۰۰۰	-	-	-	۳۵,۰۰۰,۰۰۰	-
۱۱۰۱۰۴	مالیات نهادهای و بنیادهای انقلاب اسلامی	۶۷۲,۰۸۹	-	۶۷۲,۰۸۹	۶,۷۹۹	-	۶,۷۹۹	۶۷۸,۸۸۸	-
۱۱۰۱۰۵	مالیات اشخاص حقوقی غیر دولتی	-	۱۵۵,۳۹۵,۲۰۵	۱۵۵,۳۹۵,۲۰۵	۱,۵۶۹,۶۴۹	-	۱,۵۶۹,۶۴۹	۱,۵۶۹,۶۴۹	۱۵۵,۳۹۵,۲۰۵
۱۱۰۱۰۸	مالیات موضوع مواد ۳ و ۳ قانون توسعه درانی ا حجتی - خرجی ا	۳۰۰,۰۰۰	-	۳۰۰,۰۰۰	-	-	-	۳۰۰,۰۰۰	-
۱۱۰۱۰۹	مالیات علی الحساب شرکتهای دولتی در حال واگذاری	۳,۱۲۶,۱۳۵	-	۳,۱۲۶,۱۳۵	-	-	-	۳,۱۲۶,۱۳۵	-
۱۱۲۰۰	بند دوم مالیات بر درآمدها	۱,۰۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۳۹۳,۳۸۰	۱۰۱,۳۹۳,۳۸۰	۱,۰۱۴,۷۵۰	-	۱,۰۱۴,۷۵۰	۲,۰۱۴,۷۵۰	۱۰۰,۳۹۳,۳۸۰
۱۱۲۰۰۱	مالیات حقوق کارکنان بخش عمومی	۳۵,۴۷۲,۱۳۰	-	۳۵,۴۷۲,۱۳۰	۳۵۸,۲۰۴	-	۳۵۸,۲۰۴	۳۵,۸۳۰,۳۳۴	۳۵,۴۷۲,۱۳۰
۱۱۲۰۰۲	مالیات حقوق کارکنان بخش خصوصی	۲۷,۸۷۰,۹۵۹	-	۲۷,۸۷۰,۹۵۹	۲۸۱,۵۲۵	-	۲۸۱,۵۲۵	۲۸,۱۵۲,۴۸۴	۲۷,۸۷۰,۹۵۹
۱۱۲۰۰۳	مالیات مشاغل	۲۲,۶۱۶,۰۰۰	-	۲۲,۶۱۶,۰۰۰	۳۲۹,۴۵۵	-	۳۲۹,۴۵۵	۳۳,۶۱۶,۰۰۰	۳۲,۶۱۶,۰۰۰
۱۱۲۰۰۴	مالیات مستعلات	۴,۳۷۴,۳۹۱	-	۴,۳۷۴,۳۹۱	۴۴,۱۸۵	-	۴۴,۱۸۵	۴,۴۱۸,۵۷۶	۴,۳۷۴,۳۹۱
۱۱۲۰۰۵	مالیاتهای متفرقه درآمد	۶۰,۰۰۰	-	۶۰,۰۰۰	۶۰,۰۰۰	-	۶۰,۰۰۰	۶۰,۰۰۰	۶۰,۰۰۰
۱۱۲۰۰۶	مالیات موضوع ماده ۱۱۹ قانون برنامه پنجساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران (جمععی - خرجی ا)	۱,۰۰۰,۰۰۰	-	۱,۰۰۰,۰۰۰	-	-	-	۱,۰۰۰,۰۰۰	-
۱۱۲۰۰۰	بند سوم مالیات بر ثروت	۲۶,۶۷۰,۵۱۰	-	۲۶,۶۷۰,۵۱۰	۲۶۷,۳۸۰	-	۲۶۷,۳۸۰	۲۶,۹۳۷,۸۹۰	۲۶,۶۷۰,۵۱۰
۱۱۲۰۰۱	مالیات بر ارب	۳,۶۲۰,۴۱۶	-	۳,۶۲۰,۴۱۶	۳۶,۶۷۱	-	۳۶,۶۷۱	۳,۶۵۷,۰۸۷	۳,۶۲۰,۴۱۶
۱۱۲۰۰۲	مالیاتهای انتقالی	۴۲,۰۰۰	-	۴۲,۰۰۰	۴۲۴	-	۴۲۴	۴۲,۴۲۴	۴۲,۰۰۰
۱۱۲۰۰۳	مالیات نقل و انتقال سرقفلی	۴,۹۹۳,۸۴۴	-	۴,۹۹۳,۸۴۴	۵۰,۴۴۲	-	۵۰,۴۴۲	۵,۰۴۴,۲۸۷	۴,۹۹۳,۸۴۴
۱۱۲۰۰۴	مالیات نقل و انتقال سهام	۴,۹۱۷,۷۸۳	-	۴,۹۱۷,۷۸۳	۴۹,۶۷۵	-	۴۹,۶۷۵	۴,۹۶۷,۴۵۸	۴,۹۱۷,۷۸۳

• پس از اینکه کمیسیون تلفیق گزارش خود را ارائه کرد، مجلس بودجه کلی و مبالغ تخصیص یافته به دسته های مختلفی اعم از امور دفاعی، آموزش، بهداشت و بخش های دیگر را مورد بررسی قرار می دهد. مجلس همچنین گزارش کمیسیون تلفیق را نیز بررسی می کند. تنها توصیه های منتشر شده توسط کمیسیون تلفیق یا کمیسیون های تخصصی مورد بررسی قرار خواهند گرفت. مجلس نمی تواند بدون ذکر یک منبع درآمدی جدید توصیه ای ارائه کند که هزینه کلی را افزایش دهد. اگر دوسوم مجلس با گزارش موافق نباشند، کمیسیون تلفیق یکبار فرصت دارد تا گزارش خود را اصلاح کرده و آنرا ظرف مدت ۷۲ ساعت به مجلس ارائه کند.

مجلس نمی تواند بدون ذکر یک منبع درآمدی جدید توصیه ای ارائه کند که هزینه کلی را افزایش دهد.

• کمیسیون تلفیق وظیفه دارد گزارش های کمیسیون های تخصصی را مرور کرده و ارزیابی نهایی خود را به مجلس ارائه کند. کمیسیون تلفیق متشکل از دو عضو از هر یک از کمیسیون های تخصصی به علاوه کل اعضای کمیسیون برنامه و بودجه مجلس است. در حین بررسی بودجه توسط کمیسیون تلفیق، حضور نماینده های از دولت و نماینده های از دیوان محاسبات عالی (سازمان تحت نظارت مجلس) الزامی است. کمیسیون تلفیق تا ۱۵ روز پس از مهلت نهایی کمیسیون های تخصصی فرصت دارد تا گزارش نهایی را آماده کند. در صورت تأیید هیئت رئیسه مجلس، مهلت کمیسیون تلفیق می تواند تا ۱۵ روز دیگر نیز تمدید شود.

بودجه استانی

مبالغ خدمات عمومی ارائه شده توسط استانداری‌ها (مانند آموزش، بهداشت و درمان، زیرساخت‌ها، و امنیت عمومی) در بودجه مصوب مجلس تعیین شده‌اند. تصمیم‌گیری درخصوص چگونگی تخصیص این مبالغ در استان‌ها به عهده مسئولین برنامه ریزی بودجه دفتر رئیس جمهور و دفاتر استانداری است.

نظارت: می‌توانید از دفتر برنامه و بودجه استانداری خود درخواست کنید تا اطلاعاتی را در خصوص بودجه استانی در اختیار شما قرار دهد. برای مشاهده نمونه ای از فرم درخواست اطلاعات بودجه استانی از دفتر بودجه استان اصفهان [اینجا کلیک کنید](#).

بودجه عمومی برای استان‌ها به چهار دسته تقسیم می‌شود:

- درآمد استانی، مانند درآمد مالیات ملی که بین استان‌ها توزیع می‌شود
 - سهمی از درآمد نفت ملی (که به نسبت‌های مختلف بین استان‌ها توزیع می‌شود)
 - سهمی از سایر درآمدهای ملی
 - درآمد حاصل از سرمایه‌گذاری در استان‌ها
- مجموع بودجه هر یک از سازمان‌های دولتی در بودجه ملی مشخص شده است. سازمان‌های مذکور درخصوص چگونگی تخصیص این بودجه به دفاتر استانی خود تصمیم‌گیری می‌کنند.

آیا می‌دانستید؟

میزان بودجه‌ای که استان شما دریافت می‌کند تا حدی تحت تأثیر قدرت گفتگو نمایندگان مجلس و همچنین ماهیت روابط بین نمایندگان مجلس و مسئولین استان شما است.

- پس از این که مجلس در خصوص بودجه کلی به توافق رسید، چند روز بعد بار دیگر تشکیل جلسه می‌دهد تا نحوه تخصیص منابع به مؤسسات و آژانس‌های خاص را مورد بررسی قرار دهد. هر یک از موارد تخصیص بودجه به‌طور جداگانه مورد بررسی قرار می‌گیرد و در نهایت باید دوسوم از نمایندگان حاضر آن‌را تأیید کنند. نمایندگان مجلس می‌توانند منابع مالی را بین دسته‌های مختلف مانند آموزش، بهداشت، و امور دفاعی توزیع کنند.

پیگیری هزینه‌ها: دیوان محاسبات عالی گزارشی سالانه را به مجلس ارائه می‌دهد که چگونگی صرف بودجه توسط هیئت‌های دولتی در آن تشریح شده است. این دیوان دارای شعبه‌هایی در هر استان است.

بر اساس اصل ۵۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، گزارش دیوان محاسبات عالی باید در دسترس عموم مردم قرار گیرد.

- پس از نهایی شدن لایحه بودجه، برای تصویب به شورای نگهبان فرستاده می‌شود. شورای نگهبان تطابق قانون بودجه را با قوانین اسلام و قانون اساسی بررسی می‌کند.
 - اگر اختلاف عقیده فاحشی در خصوص بودجه بین مجلس و شورای نگهبان وجود داشته باشد، مراتب به منظور تصمیم‌گیری به مجمع تشخیص مصلحت نظام فرستاده می‌شود. تصمیم مجمع تشخیص مصلحت ملاک عمل خواهد بود.
 - پس از تأیید شورای نگهبان یا مجمع تشخیص مصلحت نظام، لایحه بودجه با امضای رئیس مجلس تصویب شده و به منظور اجرا به رئیس جمهور ارائه می‌شود.
- بودجه باید تا پایان بهمن‌ماه به تصویب برسد تا دولت برای اجرای آن از ابتدای فروردین یک ماه فرصت داشته باشد. اگر مجلس نتواند بودجه کل را تا این تاریخ به تصویب برساند، یا اگر دولت ظرف مهلت مقرر بودجه پیشنهادی خود را ارائه نکند، رئیس جمهور باید بودجه موقت را ارائه کند. این بودجه موقت نمی‌تواند بیش از سه ماه را پوشش دهد.

آیا می‌دانستید؟

در صورت لزوم دولت می‌تواند بودجه اصلاح شده‌ای را به منظور بررسی به مجلس ارائه کند. در آبان ۱۳۹۲ مجلس بودجه پیشنهادی رئیس‌جمهور حسن روحانی را تأیید کرد. این بودجه در واقع نسخه اصلاح‌شده بودجه‌ای بود که رئیس‌جمهور پیشین محمود احمدی نژاد تهیه کرده بود.

درآمدهای استانی و هزینه های پیش بینی شده.

جدول شماره ۱۰- تصویر کلان بودجه استانی سال ۱۳۹۳

«ارقام به میلیون ریال»

از محل درآمد اختصاصی	پرداخت ها					درآمد اختصاصی	دریافت ها					نام استان	کد استان	
	بودجه عمومی						درآمدهای عمومی							
	جمع	تملک دارایی های سرمایه ای	هزینه				حقوق و مزایای مستمر	جمع	درآمدهای ملی					درآمدهای استانی
			جمع	سایر	حقوق و مزایای مستمر				جمع	سایر	درآمد حاصل از صادرات نفت خام و گاز طبیعی			
جمع						سایر						جمع		
۵۰,۸۳,۰۰۰	۱۰,۲۸۹,۹۱۶	۷۷,۷۹۱,۳۸۸	۴۴,۹۸۴,۹۱۶	۲۲,۱۴۸,۹۸۶	۷۱,۸۲۷,۲۰۰	۵,۰۸۳,۰۰۰	۱۰,۲۸۹,۹۱۶	۲۰,۷۶۷,۷۰۸	۱,۲۲۲,۷۰۸	۱۹,۲۲۵,۰۰۰	۴۸۴,۵۹۴,۹۱۳	کل کشور		
۱۲۹,۱۰۰	۳,۱۷,۹۰۵	۱,۰۸۸,۳۰۰	۱,۰۲۹,۶۰۵	۴۹۵,۷۸۴	۵۲۳,۸۲۴	۱۲۹,۱۰۰	۳,۱۷,۹۰۵	۱۳۸,۹۳۲	-	۱۳۸,۹۳۲	۹,۳۵۵,۶۹۸	استان مرکزی	۵۱	
۶۳,۴۲۰	۳,۷۱۰,۵۴۴	۱,۶۶۶,۵۰۰	۳,۰۴۴,۴۶۶	۱,۰۱۸,۰۶۸	۱,۰۲۵,۹۷۸	۶۳,۴۲۰	۳,۷۱۰,۵۴۴	۳۱۰,۸۶۷	-	۳۱۰,۸۶۷	۷,۱۷۴,۷۷۶	استان گیلان	۵۲	

تخصیص بودجه در استان ها

شورای توسعه و برنامه ریزی استان می بایست نقش کلیدی در تخصیص بودجه توسعه در سطح استانی با توجه به چارچوب مشخص شده در بودجه ملی ایفا کند. این شوراها در دفاتر برنامه و بودجه تمامی استان ها دایر هستند. شوراها می توانند توصیه های ارائه شده از سوی کارگروه های تخصصی استانی، کمیسیون های برنامه ریزی شهری، و سایر آژانس های استانی را بررسی می کنند.

هر شورای استانی از هشت کارگروه تخصصی تشکیل شده است. مسئولیت های شوراها می تواند عبارت است از:

- پیش بینی اقداماتی به این منظور که استان مورد نظر سهم بیشتری از بودجه دولتی دریافت کند، و همچنین ارائه توصیه هایی برای جذب منابع مالی جدید مورد اشاره در بودجه ملی.
- مشخص کردن چگونگی تخصیص بودجه استانی و درآمدهای حاصل از سرمایه گذاری در استان.
- بررسی چگونگی افزایش مشارکت شهروندان در امور استانی.

نماینده از حقوق شما: افزایش مشارکت شهروندان در امور استانی از جمله دستورالعمل های شوراها توسعه و برنامه ریزی استانی است. برای کسب اطلاعات در خصوص چگونگی ارائه توصیه های بودجه ای با دفتر محلی خود تماس بگیرید.

بر اساس قانون شهرداری ها، این سازمان های دولتی در سطوح محلی می بایست خودکفا بوده و مستقل از دولت مرکزی عمل کنند. هر چند ممکن است شهرداری ها بودجه ای را (از طریق وزارت کشور) از دولت ملی دریافت کنند، اما وظیفه دارند اکثر بودجه خود را از محل مالیات از شهروندان، شرکت ها، کارخانه جات، و سایر مؤسسات محلی تأمین کنند. در عمل برخی از شهرداری ها خودکفایتر از بقیه هستند.

هر شهرداری بودجه خاص خود را دارد که باید مورد تأیید شورای شهر مربوطه قرار گیرد. بودجه شهرداری باید با توجه به برنامه پنج ساله توسعه دولت مرکزی تعیین شود.

درآمد شهرداری ها بر شش دسته استوارند:

۱. مالیات عمومی
۲. مالیات های خاص
۳. هزینه خدمات و درآمد سازمان های انتفاعی
۴. سرمایه گذاری های مالی
۵. کمک های دولتی (از محل منابع مالی تخصیص یافته به استان ها در بودجه ملی که پیرو تصمیم مسئولین استانی به شهرداری ها اختصاص یافته اند)
۶. مبالغ خیریه پرداخت شده توسط شهروندان و سازمان های خصوصی

فرایند تعیین بودجه شهرداری‌ها

فرایند تعیین بودجه شهرداری‌ها مشابه فرایند تعیین بودجه ملی است.

- دفتر شهردار مسئولیت ارائه پیشنهاد اولیه بودجه را به عهده دارد. باید پیشنهاد خود را تا آخر ماه دی به شورای شهر ارائه دهد.
- پس از ارائه پیشنهاد، شهردار باید در دوره بررسی بودجه دست‌کم سه نشست شورای شهر را به صورت هفتگی برگزار کرده و اجزای مختلف بودجه پیشنهادی را به تفصیل توضیح دهد.
- شورای شهر باید تا پایان سال بودجه را بررسی و نهایی کند.



مردم و اصحاب رسانه در حال تماشای جلسه علنی شورای شهر تهران مورخ آبان ۱۳۹۲ که در آن بودجه شهری سال ۱۳۹۳ به بحث گذاشته شد.

شورای هر شهر یک کمیسیون برنامه و بودجه دارد. از جمله وظایف این کمیسیون می‌توان به مطالعه بودجه پیشنهادی شهردار و نظارت بر پیاده‌سازی بودجه توسط شهرداری اشاره کرد. شهردار این اختیار را دارد که بودجه اختصاص داده شده به هر یک از فعالیت‌های یک حوزه را تا ۱۰ درصد افزایش یا کاهش دهد، مشروط بر اینکه تغییرات مذکور باعث نشود که بودجه حوزه موردنظر از میزان تعیین شده تجاوز کند.

پیگیری هزینه‌ها: شهردار باید تا پانزدهم هر ماه درآمدها و هزینه‌های ماه پیش را به شورای شهر ارائه کند. کل درآمد شهرداری باید در همان شهر و در مکان‌های تعیین شده صرف شود. این درآمد قابل انتقال به شهرهای دیگر نیست. (قانون شهرداری).

آیا می‌دانستید؟

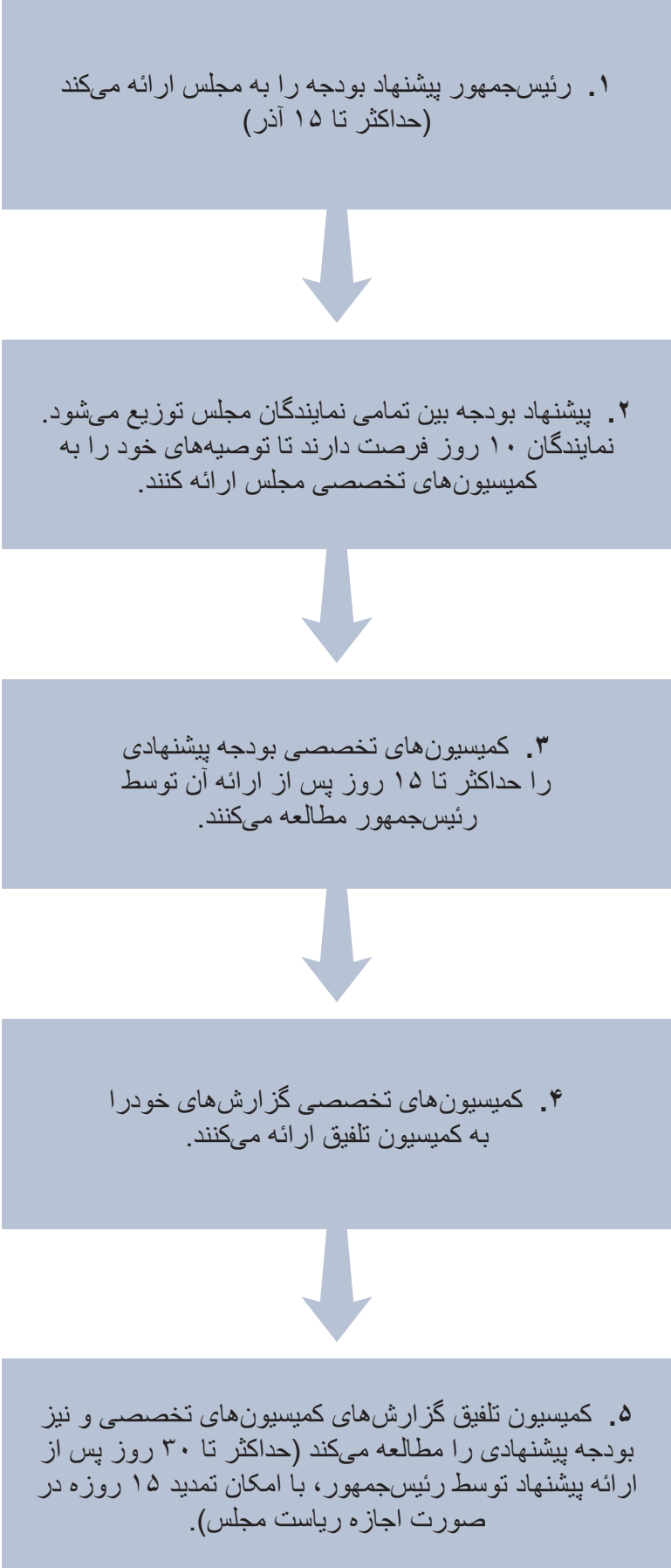
شهرداری باید هر شش ماه یکبار لیست کاملی از تمامی درآمدها و هزینه‌های خود را به همراه شرح کامل تمامی فعالیت‌های خود منتشر کرده و در دسترس عموم قرار دهد (قانون شهرداری).

قانون شفافیت و دسترسی آزاد به اطلاعات، شوراها را ملزم می‌کند تمامی اطلاعات مربوط به تصویب بودجه، تخصص بودجه، پروژه‌ها، و مالیات‌ها و هزینه‌ها را در دسترس عموم قرار دهند. اکثر شوراها شهر و شهرداری‌ها این اطلاعات را در وبسایت خود قرار می‌دهند. اگر موفق به مشاهده این اطلاعات در وبسایت مربوطه نشدید، با دفتر روابط عمومی شورای شهر خود تماس گرفته و اطلاعات را درخواست کنید. شوراها شهر همچنین باید از حضور رسانه‌ها در تمامی جلسه‌های علنی خود اطمینان حاصل کنند.

قانون شفافیت و دسترسی آزاد به اطلاعات

هدف از قانون شفافیت و دسترسی آزاد به اطلاعات، که مجلس در سال ۱۳۹۱ آن را به تصویب رساند، این است که اطمینان حاصل کند تمامی شهروندان می‌توانند عملکرد دولت را بررسی کرده و هزینه‌های آن را پیگیری کنند. بر اساس این قانون:

- هر شهروند ایرانی حق دارد به اطلاعات مربوط به فعالیت‌های دولت دسترسی داشته باشد، مگر این‌که انتشار اطلاعات مذکور به موجب قانون منع شده باشد.
- مؤسسات دولتی و خصوصی ارائه‌دهنده خدمات عمومی باید اطلاعات خود را بدون اعمال تبعیض در اختیار عموم قرار دهند.
- مؤسسات دولتی باید در صورت دریافت درخواستی مبنی بر ارائه اطلاعات، حداکثر ظرف مدت ۱۰ روز به آن پاسخ دهند. پاسخ باید به صورت کتبی ارائه شود.
- تمامی مؤسسات دولتی باید به صورت سالانه اطلاعات غیرمحرمانه مربوط به فعالیت‌های خود و همچنین ترازنامه خود را - حتی‌الامکان به صورت آنلاین - در دسترس عموم قرار دهند (آژانس‌های تحت نظارت رهبری اطلاعات خود را به صلاحدید نهاد وی ارائه خواهند کرد).
- مؤسسات دولتی باید تا حد امکان به مردم اطلاع دهند که چگونه می‌توانند با سازمان‌های مذکور تعامل داشته و از طریق چه مکانیسم‌هایی می‌توانند در پیاده‌سازی خدمات مشارکت کنند.
- مسئولانی که عمداً و بر خلاف قانون از ارائه اطلاعات به مردم سر باز زنند، بین ۳۰۰۰۰۰ تا ۱۰۰ میلیون ریال جریمه خواهند شد.



۶. کمیسیون تلفیق گزارشهای خود را به مجلس ارائه می‌کند.

۷. مجلس بودجه کلی را به بحث گذاشته و در خصوص آن رأی‌گیری می‌کند. اگر دوسوم نمایندگان رأی مثبت دهند، بودجه کلی تصویب می‌شود. اگر توافق لازم در خصوص بودجه کلی وجود نداشته باشد، این بودجه بار دیگر به کمیسیون تلفیق فرستاده می‌شود. کمیسیون تلفیق ۷۲ ساعت فرصت دارد تا پیش از رأی‌گیری بعدی بودجه را اصلاح کند.

۸. چند روز پس از پذیرفتن بودجه عمومی، مجلس در خصوص جزییات تخصیص بودجه رأی‌گیری می‌کند.

۹. پس از رأی‌گیری در خصوص جزییات تخصیص بودجه، بودجه به منظور بررسی به شورای نگهبان فرستاده می‌شود. در صورت تأیید شورای نگهبان، بودجه به مجلس فرستاده شده و تبدیل به قانون می‌شود. در صورت عدم تأیید شورای نگهبان، بودجه برای تصمیم‌گیری نهایی به مجمع تشخیص مصلحت نظام فرستاده می‌شود.

۱۰. پس از تبدیل شدن به قانون، مجلس بودجه را برای پیاده‌سازی در اختیار رئیس‌جمهور قرار می‌دهد (ترجیحاً تا پایان بهمن‌ماه).



نَبْضِ ایران 

برای کسب آگاهی بیشتر، با ما از طریق ایمیل info@nabz-iran.com تماس بگیرید.

www.nabz-iran.com